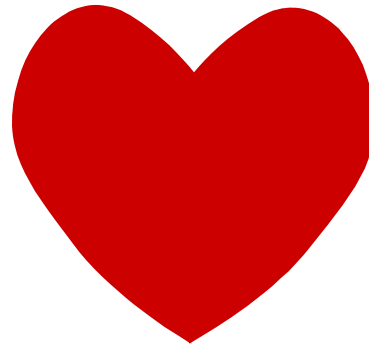
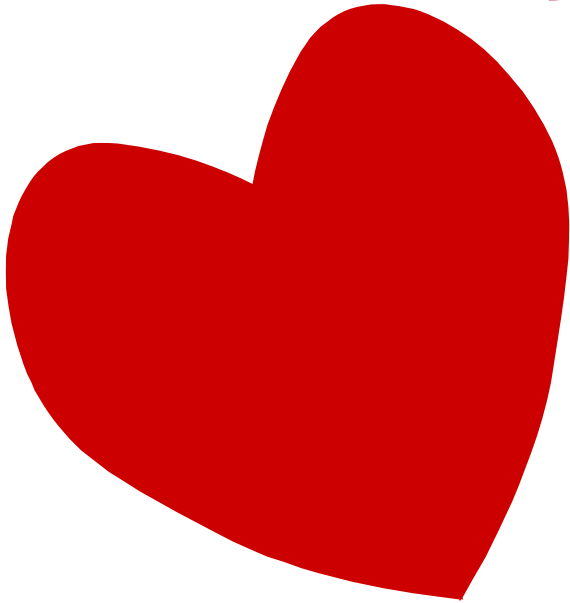

عوامل مؤثر بر رفتار: توارث و محیط

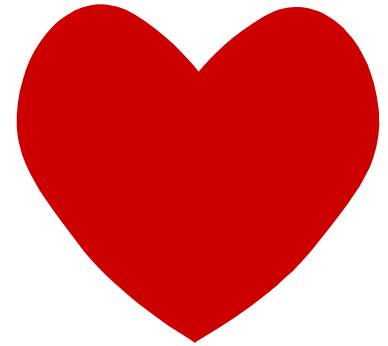
فاطمه بستامی

دکتر، آموزش و ارتقاء سلامت

مقدمه

• برخی طوری از هوش و ادراک حرف می زنند که گویی کاملاً فطری یا کاملاً اکتسابی است، یا از رفتار مادری طوری صحبت می کند که باید فطری یا اکتسابی باشد و همین طور مسائل دیگر...

مقدمه

- بطور نظری می توان اثر یادگیری و محیط را متمایز کرد
- در عمل تفکیک آنها از یکدیگر غیر ممکن است.
- رفتاری وجود ندارد که از توارث موجود یا از محیط زندگی او مستقل باشد
- راه رفتن
- نوشتن و خواندن

محیط یا توارث

- ماهیت یادگیری و نقش آن در تشکیل صفات شخصی بزرگسال (محیط)
- اما رشد جسمی نیز که نقش توارث در تشکیل صفات شخصیتی را وارد عمل می کند، در تعیین ساختهای یادگیری نقش دارد (توارث)

• رفتار غریزی

• رفتار بازتابی

• رفتار اکتسابی

رفتار غریزی

- رفتار پیچیده ای که در نوع معینی از حیوان قابل پیش بینی است
- مانند لانه سازی پرندگان
- توربافی در عنکبوت
- موش ماده ای که در انزوا بزرگ شده
- رفتار غریزی تنها با اطلاع یافتن از نوع حیوان که در محیط زندگی طبیعی خود قرار دارد قابل پیش بینی است.

بازتاب

- رفتار بازتابی در گروه خاصی از اعضای پاسخ دهنده تولید می شود و در اثر تحریک سطح حسی خاصی به وجود می آید
- اثر نور بر شبکیه چشم
- ترشح بزاق
- تحریک کف دست نوزاد

رفتار غریزی و بازتاب

پاسخ دهنده ها

- وجه تمایز رفتار غریزی با رفتار بازتابی این است که در به وجود آمدن آن نسبت بیشتری پاسخ دهنده های کل بدن شرکت می کنند.
- از دست دادن یک یا گروهی از پاسخ دهنده ها می تواند قسمتی از طرح رفتار غریزی را تغییر دهد اما طرح کلی رفتار همچنان ثابت می ماند.
- رفتار غریزی مهاجرت پرندگان
- رفتار جنسی موش

رفتار غریزی و بازتاب یادگیری اولیه

- رفتار غریزی نسبت به رفتار بازتابی در سطح بالاتری قرار داد.
- رفتار بازتابی برای به وجود آمدن، به شرایط اختصاصی یادگیری نیاز ندارد.
- ولی رفتار غریزی به یادگیری اولیه وابسته است.
- رفتار خشم انسان
- رفتار ترس از غریبه ها

رفتار غریزی و بازتاب حواس

- معلوم می شود که همه حواس در ایجاد رفتار غریزی حیوان شرکت می کنند اما هیچ یک از آنها نقش تعیین کننده ندارد، مثلا در رفتار غریزی مهاجرت پرندگان همه حواس وارد عمل می شوند

- رفتار جنسی موش نر نیز همین طرح را دارد. حتی زمانی که بخشهایی از دستگاه تناسلی حیوان برداشته می شود، طرح کلی رفتار جفت گیری به طور کامل انجام می گیرد.

- رفتار بازتابی اصولا یک رفتار موضعی است رفتار غریزی کل وجود حیوان را وارد عمل می کند.

رفتار غریزی قابل پیش بینی

- ویژگی اصلی رفتار غریزی این است در اثر تمرین آموخته نشده است یا آموخته نمی شود.
- می توان موش ماده ای را در انزوای کامل بزرگ کرد و به او اجازه نداد مراقبت یک موش دیگر از بچه های خود را ناظر باشد، آنگاه، پس از بلوغ، او را جفت داد و در قفسی که خرده کاغذهایی دارد نگهداشت

رفتار ذاتی (انسان و پستانداران عالی)

- رفتار ذاتی وابسته به رشد است
- ترس از غریبه ها: هیچ نیازی نیست که بچه ارتباط قبلی با غریبه ها یا تجربه تلخی از این ارتباط داشته باشد
- در انسان در سن ۶-۸ ماهگی اتفاق می افتد
- شامپانزده در ۴ ماهگی

رفتار ذاتی و یادگیری

- نوزاد انسان نیاز به تمرین خشم ندارد همچنین نیاز ندارد ببیند که دیگران چگونه خشم خود را نشان می دهند بنابراین ابراز خشم یک رفتار ذاتی است
- اما مستقل از یادگیری نیست زیرا کودک باید یاد گرفته باشد تا آنچه که دور از دسترس دارد بخواهد و بداند که نمی خواهند آن را به او بدهند

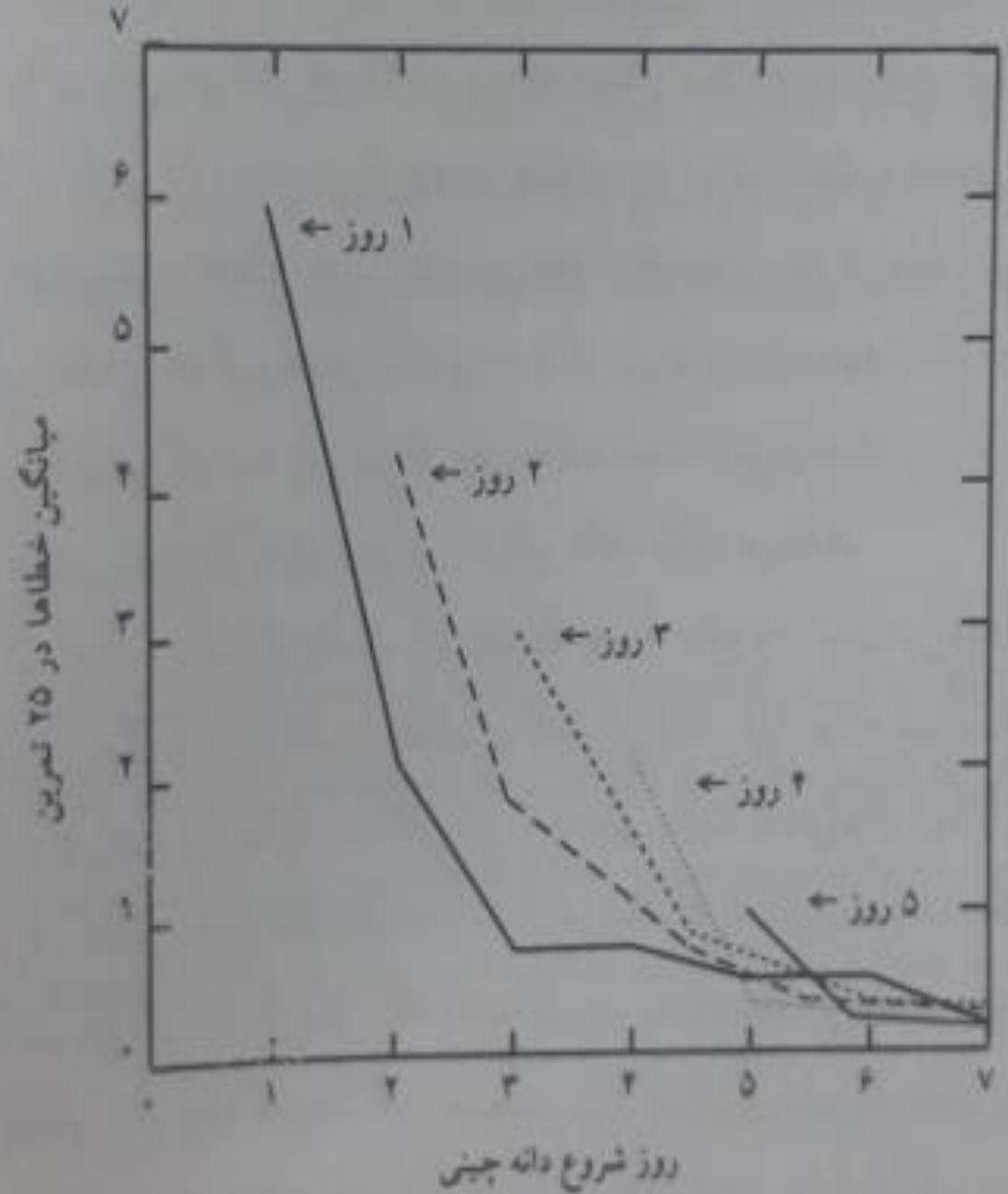

رشد و یادگیری

- رشد جسمی باعث رشد رفتار می شود
- برخی تغییرات رفتاری مثل راه رفتن که مدتی پس از تولد اتفاق می افتد تحت تاثیر رشد جسمی است.
- برای انجام برخی فعالیت‌های ذهنی نیز لازم است که دستگاه عصبی به حد کافی رشد کرده باشد.
- تا زمانی که رشد جسمی یا رشد دستگاه عصبی به مرحله مناسبی نرسیده باشد یادگیری صورت نمی گیرد.
- جوجه ها
- سوسمارها
- ترس از غریبه ها
- ترس از موجودات خیالی پس از سه سالگی

تصویر ۳-۱. رشد توانایی دانه چینی
 جوجه. تعداد خطاها در
 رابطه با فاصله زمانی
 خروج از تخم و شروع به
 نمرین دانه چینی.

آثار تجربه های اولیه

- رویدادهای حسی دوران کودکی طرح های کلی رفتار بی مهرگان، ماهی ها، پرندگان و پستانداران در دوران بزرگسالی را تعیین می کنند
- نوزاد انسان به نظر می رسد زندگی گیاهی دارد ولی حواس او تحت تاثیر محیط است و در همین مرحله یادگیریهای پنهان انجام می گیرد و پایه هر نوع رشد و گسترش ذهنی در آینده است.
- تحریکات حسی محیط زیست اولیه برای حفظ ساختارهای عصبی و ایجاد یادگیری لازم است

آثار تجربه های اولیه

- رشته های ارتباطی سلولهای مغزی در اثر بی استفاده ماندن معیوب می شوند.
- مورچه ها بوی افراد گروه خود را می شناسند و به بیگانگان حمله می کنند. حتی اگر مورچه های رقیب حداکثر تا ۱۲ ساعت پس از خروج از تخم با یکدیگر مخلوط شوند به احتمال خیلی زیاد بقیه عمر را دوستانه زندگی می کنند
- رفتار جنسی ماهی ها

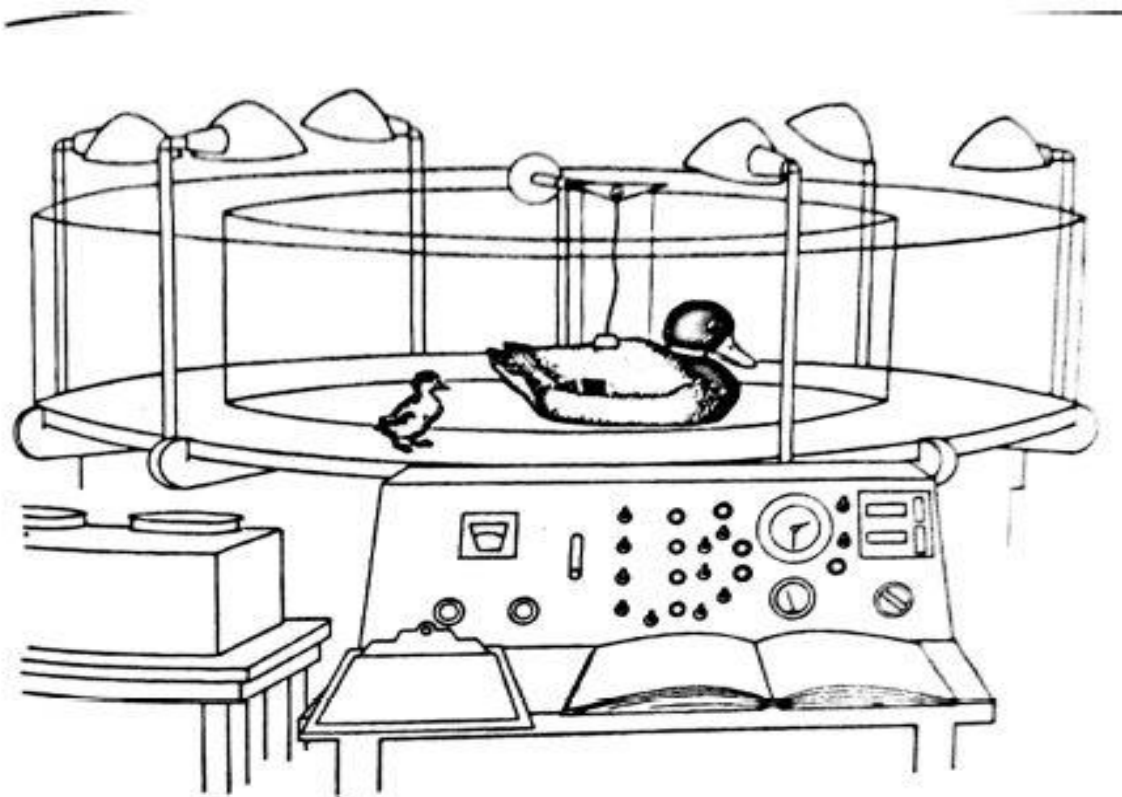
- نقش پذیری پرندگان
- یادگیری های اولیه پستانداران

نقش پذیری پرندگان

- وابستگی اجتماعی دراز مدت پرندگان به اعضای نوعی که در اختیار آن قرار گرفته اند(لرنز)
- در دوره سرنوشت ساز ۲۴-۱۲ ساعت اولیه
- این تحریک بینایی در ۲ ساعت اول زندگی اهمیت دارد و تعیین کننده رفتار در بزرگسالی است
- این یادگیری نیاز به تقویت ندارد(مدل چوبی نه غذایی می دهد و نه حرارتی)

یادگیری های اولیه پستانداران

- دوره یادگیری طولانی تر است و نوعی **هماندی اجتماعی** بسیار پایدار فراهم می آورد.
- گوسفندانی که در دوران رشد با دست تغذیه می شوند و دور از سایر گوسفندان پرورش می یابند.
- شامپانزده پرورش یافته در پرورشگاه
- پسر بچه ها که با دخترها بزرگ می شوند
- توله سگهایی که در انزوا بزرگ شده اند
- پوشاندن ساعدها و ساق های شامپانزده

تصویر ۳-۳. میمون آزمایشی در ۳۰ ماهگی. این حیوان در محدودیت حس بدنی پرورش یافته است. استوانه‌های مقوایی اجازه می‌داد که او مفاصل خود را به راحتی حرکت دهد اما نمی‌توانست به تجربه پوستی دست یابد. طرز نشستن حیوان، در مقایسه با تصویر ۳-۴، غیرطبیعی است و باید مورد توجه قرار گیرد.

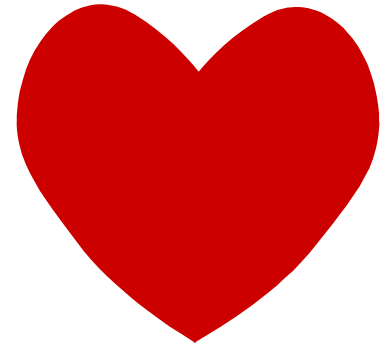

تصویر ۳-۴. نوزاد شمیمانه که در پرورشگاه و به‌طور طبیعی بزرگ شده است. این عکس در چهار ماهگی گرفته شده است، سنی که در آن ترس از بیگانه ظاهر می‌شود. حالت قرار گرفتن اعضا کاملاً طبیعی است. تصویر ۳-۳، نمایانگر یک حالت غیرطبیعی است.

محیط یا وراثت نقش تعیین کننده

- رفتار سطح بالا تابع تجربه های اولیه است اما این رفتار به توارث و به فرایندهای رشد نیز که:
- چشم گوش گیرنده های پوستی و دستگاه عصبی در اختیار ما می گذارند و یادگیری را موجب می شوند وابسته است.
- تواریث به یادگیری جهت می دهد:
- برخی از آنها را آسان
- برخی را اجتناب ناپذیر
- و برخی دیگر را مشکل می سازد
- مانند پرواز کردن پرندگان یا حرف زدن سگ

توارث و بیماری

- تواریث و محیط می توانند در ایجاد بیماریها کنش متقابل داشته باشند
- بیماری اسکیزوفرنی
- بیماری سل

جدول ۴.۱. موارد بیماریهای سل و اسکیزوفرنی در میان خویشاوندان کسانی که به این بیماریها مبتلا هستند.

درجه خویشاوندی	درصد سل در میان خویشاوندان	درصد اسکیزوفرنی در میان خویشاوندان
برادران با خواهران ناتنی	۷.۱۱/۹	۷.۷/۳
برادران با خواهران	۷.۲۵/۵	۷.۱۲/۹
دو فلوهای عادی	۷.۲۵/۶	۷.۱۲/۵
دو فلوهای یکسان	۷.۸۷/۳	۷.۹۱/۵

